

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

PROGRAM DEVELOPMENT FOR ENHANCING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE

สุนทร ทองโพธิ์

Sunet Thongpo

ฉลาด จันทรสสมบัติ

Chalard Chantarasombat

วานิช ประเสริฐพร

Vanich Prasertphorn

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

E-mail: sunet.tp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) สร้างและพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น 3) การสร้างและพัฒนาโปรแกรมและประเมินโปรแกรม และ 4) การนำโปรแกรมไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ มี 4 องค์ประกอบ และ 14 ตัวบ่งชี้ 2. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.87 การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 3. การพัฒนาโปรแกรมพัฒนา โดยรวมมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมพัฒนา ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) เนื้อหา

* Received 6 March 2023; Revised 27 March 2023; Accepted 29 March 2023

กิจกรรมพัฒนาของ และ 5) การประเมินโปรแกรม และมี 5 Module ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม 3) วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 4) การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม และ 5) ควบคุมทิศอย่างต่อเนื่อง 4. ผลการใช้โปรแกรมพัฒนา มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดัชนีประสิทธิผลหลังการพัฒนา มีความรู้สูงกว่าก่อนพัฒนา มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารที่รับการพัฒนามีความคงทนในการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This research article aims to 1) study the main components of child element and innovative leadership indicators of school administrators. 2) study the current situation. Desirable conditions and needs for innovative leadership of school administrators 3) Create and develop a program for enhancing innovative leadership of school administrators and 4) Study the results of using the program for enhancing innovative leadership. of school administrators It is research and development, divided into 4 phases: 1) study the main components Subcomponents and indicators 2) Study of current conditions desirable and necessary conditions; 3) creating and developing programs and evaluating programs; and 4) applying programs to school administrators. The results of the research were as follows: 1. Components and indicators: 4 components and 14 indicators 2. The overall current condition was at a low level. desirable condition Overall, And the priority index of needs is equal to 0.87, which is innovative creativity. 3. Development of program development overall is appropriate have a possibility The development programs consisted of 1) principles, 2) objectives, 3) goals, 4) contents of development activities, and 5) program evaluation. There were 5 modules, namely 1) innovative thinking 2) learning. innovative knowledge, 3) innovative transformational vision, 4) innovative participatory teamwork, and 5) continuous supervision. Efficiency is higher than the set criteria. The efficacy index after development was higher in knowledge than before. There was a statistically significant higher achievement after schooling than before schooling

at the .05 level. Developed executives had persistence in learning. and satisfaction at the highest level.

Keywords: Program Development, Enhancing Innovative Leadership, School Administrators, The Primary Educational Service Office

บทนำ

การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่างจึงจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ การที่จะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการเป็นผู้นำที่ดี สามารถใช้ศิลป์และกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และสามารถทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดศรัทธา มีความเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนยังสามารถสร้างสภาวะแวดล้อม สนับสนุนให้ร่วมมือกันสร้างประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการพัฒนานวัตกรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์การสร้างจุดยืนที่เข้มแข็งเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความอยู่รอด การเจริญเติบโตและการสร้างสมรรถนะในการแข่งขันอย่างยั่งยืน สภาวะการณ์ดังกล่าวไม่ได้จำเพาะแต่อยู่ในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น การบริหารกิจการที่เกี่ยวกับสาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์นี้ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมีอาชีพในการทำกิจการดำเนินไปด้วยดี และบรรลุจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างไร้พรมแดน และกระทบกระเทือนไปทุกกิจการ ไม่เว้นแม้แต่ด้านการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2558)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเข้าสู่ยุคนวัตกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติได้ระบุสาระสำคัญในหมวด 9 เทคโนโลยีทางการศึกษา มาตรา 64 โดยระบุว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม และมาตรา 65 ยังระบุอีกว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพหากมีการดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าวจะทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) มีการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active Learning) ในระดับปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) นอกจากนั้นผลการติดตามและประเมินผลมาตรฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการองค์การสู่ความเป็นเลิศ ตัวชี้วัดที่ 2 การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ มีผลการประเมิน ระดับพอใช้ จากผลการติดตามและประเมินผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ยังเน้นสอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นเนื้อหาจากหนังสือเรียนเป็นสำคัญ ไม่นำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ ขาดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การแก้ปัญหาาร่วมกัน ขาดการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริงหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลดความโดดเดี่ยวในการทำงาน การเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษาที่จริงจังและต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2563) ผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากครูผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับจากการบรรยาย เลียนแบบและทำตามคำสั่ง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ ไม่สามารถคิด และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อไปทำให้ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมาไม่ลึกซึ้ง ไม่ช่วยให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้ ส่งผลให้คุณภาพการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้ง 4 พัฒนาการผ่านเกณฑ์เป้าหมาย 100% เพียงร้อยละ 67.17 เท่านั้น ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) จากปัญหาดังกล่าวผู้ที่มิบทบาทสำคัญหรือผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดคือผู้บริหารสถานศึกษา แต่ปัจจุบันบุคลากรครูที่สอบบรรจุและได้รับแต่งตั้งตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในขณะประสบการณ์การบริหารการศึกษาที่ยังไม่มากส่งผลโดยตรงต่อการบริหารการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

ความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศในทุก ๆ ด้านไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและตอบรับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกในยุคปัจจุบันได้ อย่างมีคุณภาพนั้น ผู้นำที่บรรจุเป็นผู้อำนวยการใหม่

อายุน้อย ประสบการณ์การทำงานน้อย หรือผู้นำที่มีประสบการณ์การทำงานสูงแต่บริหารงานแบบมีข้อจำกัดจึงควรได้รับการเสริมสร้างให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อให้ได้นวัตกรรม หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนา และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาก็คือ ส่งผลให้ครูมีนวัตกรรม การสอน ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานโดยมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั่นเอง ดังนั้น จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีและได้รับการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างปฏิเสธไม่ได้ แม้ว่าความสำเร็จในการบริหารงานจะเป็นผลมาจากตัวแปรร่วมหลายประการ แต่ภาวะผู้นำจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน เพราะในความเป็นจริงแล้วไม่มีสิ่งใดหรือใครที่จะบังคับคนให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถอย่างเต็มที่

จากสภาพปัญหาและด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สร้างและพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษาผลการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในอันที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันและสอดคล้องกับการประเมินและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้า ในวิชาชีพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมให้มีคุณภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Development and Research) ใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ระยะ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

นำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มาเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,157 โรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1,132 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 320 คน โดยใช้เกณฑ์ตามตารางสำเร็จรูปของ เครซี และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะที่ 3 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ขั้นตอนดำเนินการ

1.1 นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 - 2 และผลการประเมินความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) มาพิจารณาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการร่างโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสมเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ครอบคลุมของโครงสร้างความสัมพันธ์ของเนื้อหา กิจกรรม การพัฒนาตามโปรแกรมและรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์

1.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เลิศ (Best Practices) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารสถานศึกษาที่ผลงานด้านการใช้ดิจิทัล ทั้งนี้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน เพื่อศึกษาจากวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่เป็นเลิศและดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

2. ยกร่างโปรแกรมและคู่มือโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม, Module 2 การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม, Module 3 วิสัยทัศน์เปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม, Module 4 วิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีมมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม และ Module 5 ควบคู่การนิเทศอย่างต่อเนื่อง 4) วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 4.1) กิจกรรมการเรียนรู้ 4.2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ 4.3) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 5) การประเมินผลโปรแกรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินผลก่อนการ ระยะที่ 2 การประเมินระหว่างการพัฒนา ระยะที่ 3 การประเมินหลังการพัฒนา

3. นำร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ดังนี้ 1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และ 14 ตัวบ่งชี้ซึ่งได้แก่ 1) วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ การกำหนดวิสัยทัศน์, การสร้างวิสัยทัศน์, การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์ 2) การนำสู่การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ ผู้นำทางความคิดอย่างมีประสิทธิภาพ, การเป็นนักจัดองค์การ, การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้, และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ การมีจินตนาการประสานความคิดลึกซึ้ง, การที่ความคิดริเริ่มสิ่งที่แปลกใหม่ และ การมีความหลากหลายและมีความยืดหยุ่นในการคิด 4) การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ การกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการทำงานเป็นทีม, สร้างความไว้วางใจในการทำงานเป็นทีม, กำหนดบทบาทและการมอบหมายงานชัดเจน, การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในการทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างที่นำโปรแกรมไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนตำบลกุดยมและกลุ่มตำบลหนองคอนไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น จำนวน 12 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมพัฒนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและนวัตกรรมโปรแกรมทางการศึกษา มีดังนี้

2.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนเข้ารับการพัฒนาและหลังเข้ารับการพัฒนา โดยสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประเมินความตรงตามเนื้อหาและภาษาที่ใช้ จำนวน 30 ข้อซึ่งเป็นข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความยากง่าย 0.40 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.30 - 0.80 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR.-20 ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) เท่ากับ 0.84

2.2 แบบประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนเข้ารับการพัฒนาและหลังเข้ารับการพัฒนา นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ คอนบราค (Cronbach' Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ของ

ผู้บริหารสถานศึกษา นำแบบให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 9 คน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาต่อการใช้โปรแกรมพัฒนาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อตรวจพิจารณา ความเหมาะสมของข้อความ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 นำแบบวัดความพึงพอใจ ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.35 - 0.80 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) เท่ากับ 0.92

2.4 โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 Module ได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ ได้กล่าวในตอนที่ 3 โดยประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 โดยรวมมีคุณภาพทั้งความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ภาคทฤษฎีโดยการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลและด้านความคงทนของความรู้ หลังการจัดการเรียนรู้ไปแล้วเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์
4. เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ โดยใช้สูตรการหาประสิทธิภาพโปรแกรม $E1/E2$ ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)
2. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้สูตรการหาดัชนีประสิทธิผลของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)
3. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความคงทนการเรียนรู้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test

แบบ Dependent ทั้งก่อน หลังการเรียนรู้และหลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบวัดผลความรู้ความเข้าใจฉบับเดียวกัน ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้แบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967) และของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ และ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม จำนวน 4 ตัว 2) การนำสู่การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 3) การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 4) การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษารายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม	2.67	0.56	ปานกลาง	4.73	0.37	มากที่สุด
2. การนำสู่การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม	2.54	0.59	ปานกลาง	4.64	0.34	มากที่สุด
3. การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	2.46	0.62	น้อย	4.58	0.37	มากที่สุด
4. การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	2.27	0.79	น้อย	4.68	0.37	มากที่สุด
ภาพรวม	2.49	0.64	น้อย	4.66	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมทุกด้านสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.49, S.D. = 0.64$) และเมื่อได้พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.67, S.D.=0.56$) ในขณะที่การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.27$, S.D. = 0.79) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.36) และเมื่อได้พิจารณาเป็นรายด้านจึงพบว่า วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.37) ในขณะที่ การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.37)

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) เนื้อหากิจกรรมพัฒนาของ และ 5) การประเมินโปรแกรม โปรแกรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มี 5 Module ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม 3) วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 4) การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม และ 5) ควบคุมทิศอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างและเป้าหมายของผู้ให้ข้อมูล พบว่า 1) มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 93.01/95.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลหลังการพัฒนามีความรู้สูงกว่าก่อนพัฒนาเท่ากับ 0.9014 หรือคิดเป็น ร้อยละ 90.14 3) ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีความคงทนในการเรียนรู้ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการพัฒนา โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษารองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1.วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 2. การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม 3. การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 4. การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม (Leading innovative cooperative teamwork) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์และศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศเพิ่มเติมทำ ให้ได้องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย พบว่า องค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน และ 16 องค์ประกอบย่อย และ 75 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปวีณา กันถิ่น, จีระศักดิ์ นามวงษ์ และ Horth, D.

M., & Vehar, J. ที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อความที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มาจัดทำเป็นเครื่องมือที่เป็นแบบประเมินองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ที่ได้ทำการพิจารณาประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งจากผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบหลักและทุกองค์ประกอบย่อย (ปวีณา กันถิน, 2560; จีระศักดิ์ นามวงษ์, 2563; Horth, D. M., & Vehar, J., 2012; Muriel Davies & Stéphanie Buisine, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปวีณา กันถิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ ตามทัศนะของครู ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่ามีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม การมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ (ปวีณา กันถิน, 2560)

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สภาพปัจจุบันโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ตามลำดับเกี่ยวเนื่องจาก การสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถาม โดยครอบคลุมองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ขนิษฐนุชา ทองสุข ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 องค์ประกอบ สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนระดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ขนิษฐนุชา ทองสุข, 2560)

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) เนื้อหากิจกรรมพัฒนาของ และ 5) การประเมินโปรแกรม โปรแกรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มี 5 Module ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม 3) วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 4) การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม และ 5) ควบคุมทิศทางอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของกระบวนการปฏิบัติ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 93.01/95.55 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้จะเป็นผลมาจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างโมเดลการเรียนรู้และได้ผ่านการตรวจการแก้ไขปรับปรุงโดยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า โมเดลการเรียนรู้เรื่องการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความมีประโยชน์มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ได้เก็บข้อมูลจากสภาพจริงในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมและการสังเกตทำให้ทราบข้อดีข้อจำกัดต่าง ๆ บางประการนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเป็น ระยะ ๆ ทำให้โมเดลการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจึงส่งผลให้นวัตกรรมที่จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา อินทร์เรืองศรี ที่ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนโมเดลวิชาชีพชีวิตและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนโมเดลที่ประกอบด้วย หลักการ เหตุผล จุดมุ่งหมาย ความรู้พื้นฐาน การประเมินผลเบื้องต้น กิจกรรมการเรียนรู้การประเมินผลหลังเรียนและการเรียนซ่อมเสริม ได้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (83.88/85.96) (สุจิตรา อินทร์เรืองศรี, 2554) และยังผลการวิจัยของ สุพี ดอนไพรปาน ที่ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนโมเดลเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนโมเดลเรื่องทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพของบทเรียนโมเดลเท่ากับ 79.66/82.77 โดยเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้คือ 80/80 (สุพี ดอนไพรปาน, 2556) ทั้งนี้ ดัชนีประสิทธิผลการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.9014 หรือคิดเป็นร้อยละ 90.10 ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉลาด จันทรมบัติ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการ: โครงการนวัตกรรมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นครูประจำการ

ของโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนรวม 122 คน ผลของการวิจัย 1) มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยหลัก ผู้ช่วยผู้วิจัย เป็นบันทึกความร่วมมือของทีมงานเครือข่ายในระดับโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการ 2) ผลการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูประจำการ โดยภาพรวม (1) มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 90.70/84.58 (2) ผู้เข้ารับการอบรมมีดัชนีประสิทธิผลหลังการเรียนรู้ มีความรู้สูงกว่าก่อนอบรมเท่ากับ 0.7946 ซึ่งมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 79.46 (ฉลาด จันทรสุมบัติ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ปณตนนท์ เกียรติประภากุล ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ว่า การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในยุค 4.0 นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเพราะภาวะผู้นำมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุค 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารการศึกษาโดยการปรับใช้ภาวะผู้นำที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ความรู้ ความสามารถของครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำที่ผู้บริหารควรมีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานประกอบด้วยภาวะผู้นำ 4 ประเภท คือ 1) ภาวะผู้นำที่แท้จริง 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ 4) ภาวะผู้นำการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม (ปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2561) และผู้บริหารที่พัฒนาด้วยโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการทดสอบภาคความรู้หลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้บริหารฝึกปฏิบัติจริงเน้นผู้บริหารที่เข้าพัฒนาเป็นสำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวของการเสริมสร้างความรู้ด้วยตนเองนั้น จะพัฒนาทักษะต่างๆของผู้บริหาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชษฐา คำคล่อง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีผู้เข้ารับ การพัฒนาประเมินตนเองและประเมินโดยบุคคลอื่นๆ ได้แก่ การประเมินโดยตรงผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เชษฐา คำคล่อง, 2557)

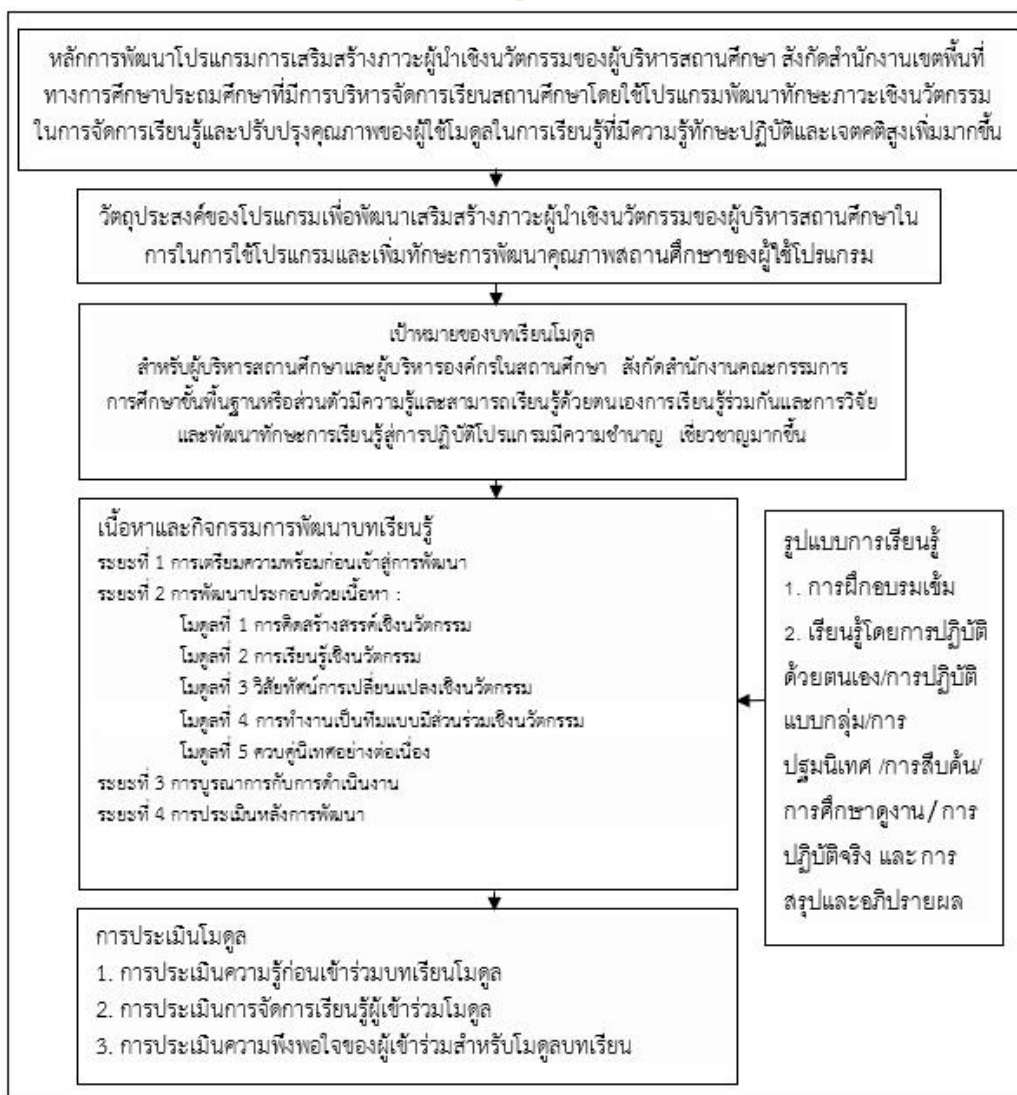
4. ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งผู้บริหารมีความพึงพอใจโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เรียนรู้จากโมเดลการเรียนรู้มีรูปแบบที่น่าสนใจมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถสร้างความสนใจของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี

อีกทั้งผู้บริหารลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละคนตามแนวคิดทฤษฎีและหลักการในการสร้างบทเรียนโมดูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ และ ประพนธ์ หลีสสิน ซึ่งได้มีการศึกษาเรื่อง โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การนำโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายพบว่ามีความพึงพอใจต่อโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ และประพนธ์ หลีสสิน, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chantarasombat, C & Rooyuenyong, W. ซึ่งได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาโมดูลการเรียนรู้ของการบริหารการศึกษาและสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตในประเทศไทย พบว่า การนำโมดูลการเรียนรู้ของการบริหารการศึกษาและสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมายพบว่ามีความพึงพอใจต่อโมดูลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (Chantarasombat, C & Rooyuenyong, W., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติของผู้ใช้โปรแกรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) เนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรม มี 5 Module คือ (1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (2) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม (3) วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม (4) การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม (5) ควบคุมทิศทางอย่างต่อเนื่อง และ 5) ประเมินผลการพัฒนาโมดูล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ และ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์นำสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม จำนวน 4 ตัว 2) การนำสู่การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 3) การนำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 4) การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะ โดยรวมมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ได้แก่ การนำสู่การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วม นำสู่การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 3. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) เนื้อหากิจกรรมพัฒนาของ และ 5) การประเมินโปรแกรม โปรแกรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มี 5 Module ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรม 3) วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 4) การทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม และ 5) ควบคุมทิศอย่างต่อเนื่อง 4. ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดัชนีประสิทธิผลหลังการพัฒนามีความรู้สูงกว่าก่อนพัฒนา ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีความคงทนในการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการ พัฒนา โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เรียนรู้จาก โมดูลการเรียนรู้ มีรูปแบบที่น่าสนใจมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถสร้างความสนใจ ของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้บริหารลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละคน ตามแนวคิดทฤษฎีและหลักการในการสร้างบทเรียนโมดูล ดังนั้น ผู้บริหารควรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งคู่มือการใช้โมดูลการเรียนรู้ฉบับนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งผู้ใช้ควรศึกษาวิธีการใช้อย่างละเอียดและปฏิบัติตามกิจกรรมให้ครบทุกขั้นตอน ในกรณีที่ เป็นกิจกรรมกลุ่ม และควรศึกษาวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยโปรแกรม หรือ บทเรียนโมดูลการเรียนรู้ (Module Learning) เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในระดับ อาชีวศึกษา อุดมศึกษากับนักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก และควรมีการวิจัย การจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนโปรแกรม บทเรียนโมดูลการเรียนรู้ (Module Learning) ที่ ส่งเสริมทักษะการคิดของผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงตามศตวรรษที่ 21 และภาวะผู้นำใน รูปแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร.
- ชนิษฐ์นิชา ทองสุข. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จีระศักดิ์ นามวงษ์. (2563). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 7(6), 338-352.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการ: โครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(2), 54-69.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์, 5(1), 7-19.
- เชษฐา คำคลอง. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2558). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกกรอบ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. . Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย, 11(2), 1994-2013.
- ปวีณา กันถิ่น. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประจักษ์ เขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. วารสารศิลปการศึกษามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1833-1848.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). รายงานประจำปี 2563 ANNUAL REPORT 2020. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2563). รายงานผลการประเมินติดตามมาตรฐานเขตพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2563. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/OBECPolicy62.pdf>.
- สุจิตรา อินทร์เรืองศรี. (2554). การพัฒนาบทเรียนโมดูลวิชาชีวิตและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคนิคอุตสาหกรรมยานยนต์. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ และประพนธ์ หลีสิน. (2564). โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 18(2), 59-72.
- สุพี ดอนไพรพาน. (2556). การพัฒนาบทเรียนโมดูลเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น = Needs assessment research. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chantarasombat, C & Rooyuenyong, W. (2020). The Development of Learning Module of Educational Administration and Educational Institute for Students in Master of Education Degree in Thailand. World Journal of Education: 10(3), 19-32.
- Horth, D. M., & Vehar, J. (2012). Becoming A Leader Who Fosters Innovation. Greensborough: Center for Innovation Leadership.
- Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw - Hill.
- Muriel Davies & Stéphanie Buisine. (2019). Innovative Leadership People. The Jahangirnagar Journal of Business Studies, 2(1), 37-51.